

Markusevangeliet kontra Da Vinci - koden

Dan Browns thriller Da Vinci - koden har gjort succé. Boken har kommit ut på många språk och sålt i miljonexemplar och görs också till film. Som thriller betraktad är den fängslande.

Starka påståenden

Huvudorsaken till dess framgång är dock den nytolkning av kristendom som boken gör sig till talesman för. Brown hädar t.ex. följande:

- Ingenting i kristendomen är original
- De gnostiska skrifter är mera ursprungliga än evangelierna i NT
- De gnostiska skrifterna visar en mera mänsklig Jesus
- Konstantin den store införde på 300 –talet tron på Jesu gudomlighet.
- Jesus hade ett förhållande med Maria Magdalena, som resulterade i barn. Ättlingar finns idag i Frankrike.

När Brown dessutom i sitt förord påstår, att alla beskrivningar av konstverk, arkitektoniska verk, dokument och hemliga ritualer i romanen överensstämmer med verkligheten, förstår man att reaktionerna har varit starka. Visserligen kan man se det hela som en skönlitterär metod. ”Skönlitterära författare som laborerar med fiktiva dokument och ofta renodlar metoden bedyrar gärna att de talar sanning. Det ingår i berättarkonceptet och är ingenting konstigt,” skriver chefredaktör Bertel Nygård i Vasabladet.¹ Problemet är dock att många frågar sig vad som egentligen är sanning och undrar om kyrkan har ljugit under århundradens lopp. Romanen rör sig trots allt på ett område som är okänt för många läsare. Man kan som professorn i nytestamentlig exegetik Darrell L. Bock, konstatera att frågorna om tron och förhållandet till Gud är alltför viktiga för att överlämnas åt den förvirrande kategorin ”historiska romaner” där man trots att det rör sig om skönlitteratur gör anspråk på historiska fakta.² Problem uppstår, som Tom Thygesen Frederiksen skriver i Det Nye Dialog, om läsaren inte märker bokens ockulta sammanhang och använder boken som fakta för historieskrivning.³ Ytterst handlar det om att i berättelsens form saluföra en ockult religion.

Browns huvudtes är att Jesus hade ett förhållande med Maria Magdalena, som resulterade i barn och att det finns en hemlig ättelinje till Jesus idag i Frankrike. En hemlig orden, ett brödraskap har fått i uppdrag att skydda de dokument som avslöjar denna hemlighet om Jesus och Maria. Denna orden har också till uppgift att skydda Maria Magdalenas grav och skall nära och skydda Kristi ättelinje. Denna ättelinje sägs bestå av de få medlemmar av den merovingiska kungaätten som har överlevt in i modern tid. Tempelriddarna tros på 1000-talet ha grävt fram dessa dokument och katharerna har skyddat dem några århundraden framåt. Brown hävdar att tempelriddarnas rikedomar berodde på att katolska kyrkan betalat dem för att de skulle hålla tyst om de dokument de hittat.

Brown bygger upp sin thriller kring den s.k. Graallegenden. Denna legend, som framkom i en roman på 100-talet, handlar där om sökandet efter den nattvardskalk Jesus skulle ha använt när han instiftade nattvarden. Browns ”avslöjar” via lösandet av hemliga koder och gåtor är att den heliga Graal istället handlar om denna hemliga ättelinjen. Några berömda män, häribland Da Vinci, påstås ha varit stormän i den hemliga brödraorden, därav namnet på boken. Da Vinci påstås ha målat in Maria Magdalena i målning Nattvarden.

Några klarlägganden

Några fakta kan vara klagörande förrän vi ser denna bok i ljuset av Markusevangeliet.

- Tanken på att "Kristi ättlingar" gifte in sig i den merovingiska kungaätten, som styrde Frankrike 400-700 talet, lanserades av Pierre Plantard 1956. Denne gjorde anspråk på att höra till den merovingiska kungaätten och på att vara landet egentliga rättmätiga regent.
- Listan på stormännen är bevisligen falsk och går tillbaka till en rosenkreuzorden som grundades 1915.
- Boken antyder att tankegångarna är nya. Uppgifterna om den heliga Graal har Brown dock övertagit från boken The Holy Blood and the Holy Graal, som utkom 1980. Brown har lånat så pass mycket material från den boken att han av två av författarna anklagats för plagiat.
- Katharerna var själva emot sexualitet och äktenskap. Att de skulle ha hävdad Jesu äktenskap är långtifrån troligt!
- Tempelriddarna grävde nog inte fram skatter där templet hade funnits, i så fall skulle de ha varit tvungen att gräva sig djupt ner! Enligt en engelsk dokumentär 47 meter. Det var nog inget mystiskt med deras rikedom. Rika pilgrimer betalade för att få fysiskt skydd.
- Den hemliga orden Prerure de Sion går inte tillbaka till 1099-talet, som Brown hävdar, utan till Plantard.
- Talet om den heliga Graal och sökandet efter den heliga kalken är av mycket sent datum och kom fram första gången i en roman på 1000-talet. Det ingick i legenderna under korstågen och bestod i ett ospecificerat heligt föremål.
- DaVinci var på kant med kyrkan av vetenskapliga grunder, inget tyder på att han skulle ha målat in hemligheter i sin konst.
- Talet om att man skulle ha hittat 80 evangelier är falskt. Troligen menar Brown med de siffrorna att man hittat 80 gnostiska skrifter, men merparten av dessa har ingenting att säga om Jesus. På sin höjd kan man tala om tio kända apokryfiska evangelier⁴, som inte togs med som tillförlitliga skrifter i den nytestamentliga kanon, av den enkla anledningen att de, just det, inte var tillförlitliga källor

Da Vinci-koden kontra evangelierna

Men framförallt aktualiserar boken evangeliernas trovärdighet. Några jämförelser mellan evangelierna i Nya Testamentet och påståendena i DaVincikoden kan därför vara på sin plats.

- Evangelierna står för den realistiska och mänskliga skildringen, det var de gnostiska skrifterna som inte kunde ta till sig Jesu mänsklighet, tvärtemot vad Brown påstår. Detta kan man lätt konstatera genom att jämföra Nya testamentets skrifter med de apokryfiska evangelierna och Nag Hammadin skrifterna. De gnostiska skrifterna kunde t.ex. inte tänka sig att Kristus lidit på korset, utan man lärde att det gudomlig i Kristus antingen hade lämnat Jesus före korset eller så korsfäste man fel person. Man diskuterade också huruvida Jesus kunde ha haft behov av att gå på toaletten eller ej! Jesu mänsklighet är i dessa skrifter en "fantom", en endast ytlig skepnad, inte verklig mänsklig substans. Dessa frågeställningar och tankar är fjärran från de kanoniska

skrifterna där vi möter Jesus med alla de mänskliga känslor vi har. Påståendet att Konstantin den store beställt en ny bibel där Jesu mänsklighet uteslöts och Jesu gudomlighet förhärligades är därför en direkt lögn, avsedd att förvirra. När Brown skriver att de gnostiska Nag Hammadin skrifterna "beskriver Kristi välgärningar i väldigt mänskliga termer" måste Brown nog aldrig själv ha läst dessa skrifter. Det kan vem som helst konstatera genom att gå till biblioteket och läsa dessa skrifter, som nu också finns i finskspråkig översättning.⁵ Eller så har han inte läst Nya Testamentets evangelier.

- Jesu gudom kommer fram redan i nytestamentliga brev skrivna 40-50 e Kr, alltså inte vid kyrkomötet år 325 e Kr, som Brown påstår. Vid nämnda kyrkomöte behandlade man vad Jesu gudom innebar teologiskt.
- De gnostiska skrifterna är yngre än evangelierna och har alltså inte samma värde som historiskt källmaterial. Likaså är de bevisligen inte skrivna av apostlarna och personer, som stod nära dem, vilket däremot de fyra evangelierna i Nya testamentet är.
- Brown hävdar att Maria från Magdala varit apostel, att kvinnorna haft en upphöjd plats och att kyrkan mörklagt historien om henne genom att göra henne till prostituerad. Det är dock först kring 600-talet som Maria började förknippas med den lösaktiga kvinna som smorde Jesu fötter. Om Maria varit en apostel skulle nog hon ha blivit viktigare än Jesu mor Maria. Likaså kan man nog på goda grunder hävda att evangeliernas skildring av de tolv apostlarna är historiskt sann eftersom där också finns sådana märkliga personer som Judas Iskariot, en Petrus som förnekar och lärjungar som flyr! Så skriver man inte om en ny rörelses ledare om man vill skriva ett falsarium.
- Evangelierna är på inget sätt emot det kvinnliga. Tvärtom lyfts kvinna, liksom barnen och de fattiga upp på ett radikalt nytt sätt. Kvinnor var de första uppståndelsevittnena, trots att de inte hade status som vittnesbärare i den tidens kultur - men förstås är evangelierna inte feministiska i vår tids bemärkelse.
- Ingenting i evangelierna tyder på någon sexuell relation mellan Jesus och någon kvinna. Brown tar sin avstamp för sin teori om förhållandet mellan Jesus och Maria Magdalena i det apokryfiska Filippusevangeliet. Där klagar lärjungarna på att Jesus kysser henne så ofta. Notisen finns alltså i ett apokryfiskt evangelium. Om det mot förmodan, skulle finnas någon historisk sanning i denna notis, kan den ses utifrån den tidens sätt att hälsa på varandra med en helig kyss och att kvinnorna egentligen inte hade någon plats i en religiös gemenskap. Tanken på ett äktenskap mellan Jesus och Maria Magdalena kommer, som Timo Eskola noterar, inte från antiken utan från den amerikanska romanlitteraturen.⁶ En annan sak att ett äktenskap mellan Jesus och Maria på inget sätt skulle vara nedvärderande för den kristna tron. Kyrkan skämdes inte för att deras ledare var gifta. Tvärtom, när Paulus i 1 Kor 9 argumenterar för att kyrkans ledare också hade rätt att ha hustrur skulle han ha kunnat hänvisa till Jesus om denne varit gift. Men inget sådant sker. Det faktum att evangelierna på inget sätt noterar något sådant är ett klart tecken på att någon sådan relation nog inte fanns. Påståendet i romanen "att äktenskapet mellan Jesus och Maria Magdalena är ett dokumenterat historiskt faktum" håller alltså långtifrån sträck.
- De gnostiska skrifterna har överlag svårt med det sexuella, det kroppsliga och med det kvinnliga. T.ex. i Tomasevangeliet påstås att Petrus vill skicka iväg Maria. Jesus sägs svara: "Jag skall leda henne för att göra en man av henne så att hon också blir en levande ande lik er män. Ty varje kvinna som gör sig till man skall gå in i himmelriket (logia 114)."

Det allvarliga

Det allvarliga i det hela är dock romanens huvudbudskap. Thrillern pläderar för en religion, med det kvinnliga, häxliga som gudomliga, med rituella sexuella samlag och där ondskan blir till något gott. Den fruktbarhetsgud Bahomet, som det talas om, liknar mycket häxreligionen Wicca, som konstruerades av Gerald Gardner under inspirationen inte minst av Aleister Crowley, den moderna satanismens fader. Denne Crowley kallade sig själv för 666, denna siffra behandlas för övrigt på ett positivt sätt i romanen. Crowley kallade sig också för Baphomet, dvs. den ockultiska djävul som denne ansåg vara en androgyn ande. Andra ockulta anspelningar är pentagrammet och kortspelet tarot likaså talet om den nya tidsåldern, New Age, Vattumannens tidsålder.

Kristen tro tillber varken det kvinnliga eller det manliga. Det kvinnliga och manliga är Guds goda gåvor till mänskligheten. För en kristen kyrka har det inget värde i att söka den heliga Graal oberoende om detta står för nattvardskalken eller Jesu ättelinje. Det stora i nattvarden är att Herren själv lovat att möta oss i den heliga måltiden, att ha tillgång till en ursprunglig kalk är inget i jämförelse med detta. Vi är Guds barn och Jesu bröder och systrar, det räcker gott och väl som ”ättelinje”. Boken slutar med att huvudpersonen knäböjer inför den plats där han antar att Maria som skulle vara begravnen. Kristen tro hävdar något mycket mer, nämligen att just denna Maria, vid Jesu grav, fick möta den uppståndnen, som därmed också besekrat döden och med kyrkobönens ord ”gjort vår grav till ett vilorum”.

Man kan onekligen påstå, som en vän konstaterade, att det är tur för Dan Brown att vi kristna inte är som en del muslimer. Salman Rushdie, författaren bakom den 1989 mycket kontroversiella Satansverserna fick ju gå under jorden när han uttalade sig negativt om Koranen. Ayatollah Khomeini uttalade en Fatwa med budskapet att Rushdie skulle han straffas med döden. Boken brändes publikt på många håll världen runt och översättare och publicister har attackerats och mördats. Brown behöver dock mötas med sakliga argument, något som Brown själv inte gjort, det verkar som om historieförankring för honom innebär att han har läst om något om det så också är i andras romaner.

Den verkliga koden

Block skriver in sin upplysande bok att den verkliga koden bakom DaVincikoden helt enkelt är ”en medveten insats för att fördunkla det unika och vitala i den kristna tron och dess budskap”.⁷ Man kan hålla med honom. Samtidigt är DaVincikoden igen ett nytt tecken på att Jesus från Nasaret inte lämnar oss oberörda. Ibland görs han till en indisk guru, ibland till homosexuell, i Da Vincikoden till skapare av en ättelinje. Handlar det i grund och botten olika försök att undkomma hans offerdöd och unika uppståndelse? Att lösa mysteriet med Jesu uppståndelse, det är nog den verkliga Jesus-koden. Att knäcka den koden utan att räkna med att han, mot alla odds, lever, har ingen ännu klarat av.

¹ Nygård B, Urusel bok om hyfsad underhållningsroman. Art i Vbl 28.3.2005.

² Block D.L Lösningen av DaVinci-koden,2004, 19

³ Tom Thygesen Frederiksen, Da Vinci Mysteriet avslöret, art i Den Nye Dialog marts 2005

⁴ Block D L, 2004, 67

⁵ Nag Hammadin kätketty viisau, 2001

⁶ Timo Eskola, Da Vinci-koodi herättää kansainvälistä keskustelua. Art i Perusta 1/2005

⁷ Block D.L, 2004,95